

मी कोण?

एखाद्या व्यक्तीला आम्ही प्रश्न विचारला की आपण कोण तर तो स्वतःचे नांव सांगेल, जात, धर्म, भाषा, प्रांत इ. सगळे वर्णन करील. परंतू तो असे कधीच म्हणणार नाही की मी "माणूस" आहे. वास्तविक त्याने तसे का म्हणावे. दोन पायांवर उभी असलेली सजीव मुर्ती म्हणजे माणूस. मग आणखी वेगळे "मी माणूस आहे" असे सांगण्याची काय आवश्यकता आहे? अगदी बरोबर. परंतू वेदांनी मानवाला "मनुर्भव" अर्थात "माणूस बन" असा सल्ला दिला. आपण असे कधीच ऐकले नाही की, हे गायी तू गाय बन, हे घोड्या तू घोडा बन किंवा हे माकडा तू माकड बन. परंतू अरे माणसा, जरा माणसासारखा वाग हे शब्द आमच्या कानावर वारंवार पडत असतात. याचे कारण काय? याचा अर्थ इतकाच होतो की, पशु-पक्षी आपल्या स्वभावधर्मानुसार निर्धारित केलेली कर्तव्य कर्मे पार पाडीत आहेत. परंतू मनुष्य मात्र माणसासारखा वागत नाही.

माणूस माणसासारखा वागत नाही याचे कारण शोधण्याची गरज आहे. तसं पाहिलं तर मनुष्य योनी ही सर्वश्रेष्ठ योनी आहे. भगवान श्रीकृष्णांनी अर्जुनाला समजावताना गीतेमध्ये स्पष्ट केले आहे की,

सर्व जन्मांच्या शेवटी | मनुष्य जन्म पावे पाठी | यापरि उत्तम किरीटी | म्या रचिलीच नाही ||

परमेश्वराने माणसाला सर्वात श्रेष्ठ बनविले. प्रत्यक्ष सृष्टिरचनेचे निरीक्षण केले तरी सुद्धा ही गोष्ट अगदी स्वयंस्पष्ट असल्याचे दिसून येते. माणसाने आपल्या बुद्धिमत्तेने पृथ्वीवरील बलाढ्य पशु-पक्षांना आपल्या कवचात ठेवले आहे. परंतू याचे श्रेष्ठत्व कशामध्ये साठले आहे याचा मात्र यावरून बोध होत नाही. प.पू.निरंकारी बाबा हरदेव सिंहजी महाराज म्हणतात की,

माणूस बनून रहा इथे | ही धरती आहे माणसांची ||

वास्तविक माणसाचे श्रेष्ठत्व खऱ्या अर्थाने माणूस बनण्यामध्येच साठले आहे. कारण माणूस जसा दिसतो, जसा वागतो आणि जसा जगतो, त्यावरून तो पूर्ण माणूस ठरत नाही. परमेश्वराने माणसाची रचना केली. ही रचना सर्वश्रेष्ठ आहे याची ग्वाही देखिल दिली. परंतू त्याच्यामध्ये माणूसपण भरण्याची चावी मात्र सद्गुरुकडे ठेवली आहे. आपण नेहमी हे भावगीत ऐकतो -

फिरत्या चाकावरती देशी मातीला आकार

विठ्ठला तू वेडा कुंभार |

माती पाणी उजेड वारा तूच घडविशी सर्व पसारा |

आभाळच मग ये आकारा |

तुझ्या घटांच्या उतरंडीला नसे अंत ना पार |

घटाघटांचे रूप आगळे, प्रत्येकाचे दैव वेगळे |

तुझ्या विणा ते कोणा नकळे |

मुखी कुणाच्या पडते लोणी, कुणा मुखी अंगार |

तूच घडविशी तूच जोडीशी कुरवाळीशी तू तूच फोडीशी

नकळे यातून काय साधिशी

देसी डोळे परि निर्मिसी तया पुढे अंधार ||

परमेश्वराने पंचभौतिक सृष्टिची रचना केली. त्यामध्ये माणसाला घडविले. त्याला डोळेही दिले आहेत. परंतू त्या डोळ्यांसमोर अंधार आहे. हा अंधार म्हणजेच अज्ञान. स्वस्वरुपाविषयीचे अज्ञान. मी कोण आहे याविषयीचे अज्ञान. हे अज्ञान दूर होण्याचे एकमेव साधन म्हणजे ज्ञान. ढगांच्या आड लपलेला सूर्य ढग बाजूला होताच आपल्या पूर्ण प्रकाशाने तळपू लागतो, तद्वत अज्ञान दूर होताच मनुष्य स्वस्वरुपाचा बोध प्राप्त करून आत्मप्रकाशाने चमकु लागतो. तेव्हा वर्तमान समयाचे सद्गुरु बाबा हरदेवसिंहजी महाराज यांच्या चरणी येऊन प्रत्येकाने "मी कोण" आहे हे जाणून घ्यावे इतकीच प्रार्थना.

- स.वि.लव्हटे (कल्याण)